

Ustawa o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych. Komentarz

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Przedmowa

Niewątpliwie jedną z przyczyn niemożności wykorzystania potencjału rozwojowego przez przedsiębiorców są problemy z płynnością finansową. Trudności z płynnością wynikają m.in. z zatorów płatniczych. Zatory płatnicze można próbować zdefiniować jako nieterminowe wywiązywanie się z odroczonej płatności. Zbyt długie, często nieuzasadnione gospodarczym charakterem danej transakcji terminy płatności za dostarczone towary i usługi mają jednak nie tylko negatywne konsekwencje gospodarcze, ale wpływają istotnie na sytuację społeczno-ekonomiczną w danym państwie. Konieczność uchwalenia nowej ustawy, która określa szczególnie uprawnienia wierzyciela i obowiązki dłużnika w związku z terminami zapłaty w transakcjach handlowych, skutki niewykonania takich obowiązków oraz postępowanie w sprawie nadmiernego opóźniania się ze spełnianiem świadczeń pieniężnych, wydaje się więc uzasadniona. Wprowadzane regulacje prawne znajdują potwierdzenie m.in. w Europejskim Raporcie Płatności z 2017 r. Raport wskazywał, że 78% przedsiębiorców otrzymuje zapłatę 30 dni po terminie, a 13% czeka na zapłatę nawet do 60 dni. Zdaniem 45% przedsiębiorców jest to celowe działanie ich kontrahentów. Można także przyjąć, że ponad połowa przedsiębiorstw zaakceptowało dłuższe terminy płatności wbrew swojej woli, a z kolei średni odsetek przeterminowanych należności w dużych przedsiębiorstwach jest znacznie mniejszy niż w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach. Warto jednocześnie zauważyć, że przyczyny braku zapłaty mają często charakter obiektywny zwłaszcza wówczas, gdy kontrahent sam ma problemy z nieterminowymi płatnościami i nie posiada środków finansowych albo wystąpił spór o jakość dostarczonych dóbr czy usług. Negatywnie oceniać należy natomiast planowe i umyślne niezapłacenie w terminie za otrzymane towary lub usługi. Oznacza to wykorzystywanie przewagi ekonomicznej i opieranie na nieterminowych płatnościach strategii funkcjonowania przedsiębiorstwa. Uwagę powinno zwracać także wymuszanie w łańcuchu dostaw zbyt długich terminów płatności oraz faktyczne kredytowanie własnej działalności kosztem innych przedsiębiorców poprzez odraczanie terminów płatności, a nawet zaniechanie płacenia należności w terminie.

Głównym celem komentowanych zmian prawnych jest więc skuteczne zmniejszenie zatorów płatniczych i przeciwdziałanie ich negatywnym skutkom. Brak możliwości regulowania przez wierzycieli własnych należności może bowiem powodować osłabienie inwestycji i trudności z wprowadzaniem na rynek nowych produktów. W konsekwencji następuje konieczność podnoszenia cen produktów lub usług i ponoszenie dodatkowych kosztów związanych z szukaniem alternatywnych źródeł finansowania. Dalszym skutkiem jest zmniejszanie funduszu wynagrodzeń, w tym ograniczanie zatrudnienia. Eliminowanie zatorów płatniczych drogą ustawodawczą powinno ponadto skłaniać przedsiębiorców, aby nie obawiali się dochodzić przeterminowanych wierzytelności i korzystali z ochrony sądowej. Ryzyka prawne wynikające z nadużywania zasady swobody umów na niekorzyść wierzyciela mają swoje źródło w ograniczeniu zasady swobody umów, a zróżnicowanie podmiotowe prowadzi do

Przedmowa

asymetrycznych relacji. Zapewnienie względnie równej pozycji kontraktowej przedsiębiorców oznacza z pewnością poprawę ich płynności finansowej. Obserwacja rynku prowadzi jednocześnie do wniosku, że środki prywatnoprawne, takie jak roszczenia cywilne o zapłatę i odsetki, muszą być uzupełnione o środki publicznoprawne, takie jak: kary administracyjne, szczególne rozwiązania podatkowe, a także kary w systemie prawa karnego.

Należy odnotować, że zasadnicze zmiany w kontekście zatorów płatniczych wprowadziła już ustawa z 8.3.2013 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych (Dz.U. z 2013 r. poz. 403). W ten sposób nastąpiła implementacja do prawa polskiego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/7/UE z 16.2.2011 r. w sprawie zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych (Dz.Urz. UE L z 2011 r. Nr 48, s. 1). Zmiany w ustawie o terminach zapłaty w transakcjach handlowych wymagały jednak doprecyzowania katalogu praktyk płatniczych rażąco nieuczciwych wobec wierzyciela, w szczególności np. dostosowanie harmonogramu dostaw towarów lub wykonywania usługi w częściach do kalendarza odpowiadających im części świadczenia pieniężnego. Zmiany w ustawie o terminach zapłaty w transakcjach handlowych wprowadzają więc mechanizm skrócenia terminów zapłaty w transakcjach, wprowadzenie ustawowego obowiązku stosowania maksymalnego 60-dniowego terminu zapłaty w transakcjach, w których wierzycielem jest MŚP, a dłużnikiem duży przedsiębiorca pod rygorem nieważności zapisu umownego przewidującego dłuższy termin zapłaty. Skutki przekroczenia terminu to odsetki i rekompensata. Zmiany w ustawie o terminach zapłaty w transakcjach handlowych to także podwyższenie odsetek ustawowych za opóźnienie w transakcjach handlowych i eliminowanie kredytywania się kosztem kontrahentów, które może być droższe niż uzyskanie pieniędzy np. z kredytu komercyjnego. Wprowadzenie kar administracyjnych nakładanych przez Prezesa UOKiK na przedsiębiorców, którzy nadmiernie opóźniają się w płatnościach i tym samym kredytują swoją działalność kosztem kontrahentów, jest z kolei postacią egzekucji za niespełnione lub spełnione po terminie świadczenie pieniężne, które było wymagalne. Warto podkreślić, że Prezes UOKiK może obniżyć karę, w przypadku gdy dłużnik jeszcze przed wszczęciem postępowania spełnił wszystkie świadczenia pieniężne. Inne skutki naruszeń mogą doprowadzić do publikacji danych o praktykach płatniczych dłużników, a także do zobowiązania przedsiębiorców będących podatnikami, których dane indywidualne podlegają publikacji przez Ministra Finansów, do przekazywania ministrowi właściwemu do spraw gospodarki corocznego sprawozdania o stosowanych terminach zapłaty. Konsekwencje w zakresie podatków dochodowych, zarówno od osób fizycznych, jak i od osób prawnych, są również uzasadnione i mają wyraz we wprowadzeniu przepisów szczególnych, mających na celu rozpoznawanie skutków w podatku dochodowym tzw. złych długów. Nieterminowe realizowanie płatności ma też odzwierciedlenie w ustawie o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Zgodnie z art. 17g ZNKU czynem nieuczciwej konkurencji jest nieuzasadnione wydłużanie terminów zapłaty za dostarczone towary lub wykonane usługi, polegające w szczególności na:

- 1) naruszeniu przepisów NadmOpTransHandIU;
- 2) rażącym odstępstwem od dobrych praktyk handlowych, które narusza zasadę działania w dobrej wierze i zasadę rzetelności;

- 3) niedostosowaniu do harmonogramu dostawy towarów lub harmonogramu wykonania usługi;
- 4) nieuwzględnieniu właściwości towaru lub usługi, które są przedmiotem umowy.

Ustawodawca określając zakres przedmiotowy nowej ustawy, wskazał więc na niezbędne obszary wymagające wdrożenia nowych przepisów. Instrumenty cywilnoprawne, karnoprawne, jak i administracyjnoprawne oraz skarbowe mogą w sposób komplementarny zapobiegać opóźnieniom w zapłacie świadczeń pieniężnych wynikających z transakcji handlowych. Uprawnienia wierzyciela oraz skorelowane z nimi obowiązki dłużnika w związku z terminami zapłaty w transakcjach handlowych obecnie podlegają szczegółowym postanowieniom, których wykładnia i interpretacja znajduje się w rekomendowanym, naszym komentarzu.

Warszawa, listopad 2021 r.

dr hab. *Paweł Podrecki*, prof. INP PAN

[Przejdź do księgarni →](#)